
EDITORIAL

LUBOMÍR MACHALA

Třetí číslo časopisu *Bohemica Olomucensia* 2025, označené jako *Supplementa*, přináší soubor studií a článků, které se – přes tematickou i metodologickou různorodost – sbíhají v několika výrazných výkladových liniích současné české (a částečně i slovenské) literatury. Tyto linie lze číst jako symptomatické pro aktuální stav literární produkce i literární kritiky: důraz na paměť a její problematičnost, příklon/návrat k autofikčním strategiím, zesílenou angažovanost (zejména feministickou a queer), ale také trvající potřebu nově tematizovat historické zátěže, především Sudety a poválečný odsun Němců. Celé číslo tak nabízí možnost sledovat současnou literaturu nikoli jako soubor izolovaných textů, ale jako pole napětí mezi estetikou, etikou a společenským očekáváním.

Významnou osu čísla tvoří reflexe nejnovější prózy prizmatem literárních cen, což je logickým důsledkem faktu, že vznikly v souvislosti s každoročním olomouckým odborným seminářem *Cenová bilance*, tentokrát zaměřeným na českou a slovenskou literaturu publikovanou v roce 2023.

Studie Aleny Šidákové Fialové sleduje, co vypovídá Magnesia Litera o próze roku 2023. Nejde pouze o přehled oceněných a nominovaných děl, ale o pokus zachytit obecnější trendy: posun k angažované literatuře, otevřenost vůči queer tematice, feminismu, sociálním nerovnostem i ekologickým hrozbám, stejně jako zvýšený zájem o paměť a její rekonstrukci. Právě zde se výrazně objevuje pojem autofikce – kategorie, která se v posledních letech stala jedním z nejfrekventovanějších (až módních) nástrojů jak literárního psaní, tak jeho kritické reflexe.

Na tuto problematiku navazují studie Karla Střelce a Jakuba Záhory. Střelcův text zasazuje román Marka Torčíka *Rozložíš paměť* do kontextu angažovaných autofikcí a ukazuje, jak osobní příběh slouží jako médium společenské výpovědi o chudobě, menšinové identitě a strukturálních nerovnostech, přičemž zvláštní pozornost věnuje postavě matky jako zrcadlu nejistoty současného trhu práce. Téma paměti, tentokrát však na pomezí biografie a literárního eseje, rozvíjí Jakub Záhora ve své studii o prozaickém debutu Aleny Machoninové *Hella*. Záhora interpretuje text jako komplexní reflexi traumat 20. století, kde literatura slouží jako médium pro zkoumání hranic reprezentace a lidské identity.

Další výraznou linií čísla je feministická a genderová angažovanost. Studie Marka Lolloka analyzuje tři romány vydané v roce 2023 – *Těla*, *Nejvyšší kartu* a *Čokoládovou krev* – a porovnává jejich koncepce ženské identity, historické perspektivy i jazykové strategie. Text ukazuje, že feministická próza není jednotným proudem, ale spektrem přístupů, které se liší mírou ironie, historického záběru i pojetím společenské intervence. I zde se potvrzuje, že angažovanost současné prózy není pouze tematickým znakem, ale zásadně se dotýká formy a vyprávěcí perspektivy.

Historická paměť a její konfliktní vrstvy se výrazně uplatňují také ve studii Aleše Merenuse o zobrazení Sudet v současné české próze. Porovnání románů Leoše Kyši a Pavla Šuby ukazuje dva protichůdné modely práce s minulostí: skeptický pohled, v němž soužití Čechů a Němců nevyhnutelně směřuje k tragédii, a naopak narativ hledání kořenů, v němž poznání minulosti otevírá možnost porozumění a smíření. Skutečnost, že Sudety patří k často využívaným fikčním prostorům, lze chápat jako doklad neuzavřenosti tohoto traumatu v kolektivní paměti i jako módní literární trend, který však zároveň nese silný etický náboj.

Otázku vztahu estetiky a recepce tematizuje studie Jakuba Chrobáka o románu *Canto ostinato* a baladě *Bratři Biglinové na dvojskifu*. Rozdílné přijetí těchto textů autorů tvořících i mimo oblast prózy

(tedy Pavla Kolmačky a J. A. Pitínského) ukazuje, do jaké míry je současná literární kritika orientována spíše tematicky než formálně. Tento problém rezonuje i v textu Iva Haráka věnovaném literárním deníkům Vladimíra Novotného. Harákův příspěvek polemizuje s převládajícími kritickými soudy a obhájí umělecké kvality Novotného diaristických textů. Obě studie tak implicitně kladou otázku po kritériích hodnocení literárního díla v době zvýšené citlivosti k tématům a postojům.

Reflexe poezie je v čísle zastoupena studií Jana M. Hellera, která porovnává sbírky Eleny Pecenové a Ondřeje Krystyníka nominované na Cenu Jiřího Ortena. Kontrast digitální estetiky a nového ruralismu ukazuje, že i v básnické tvorbě lze sledovat paralelní, někdy protikladné způsoby uchopení současné reality a identity.

Oddíl Různé pak vrací pozornost k Marku Torčíkovi a k otázkám legitimizace literárních soutěží (Jakub Souček) i ke slovenské próze v podobě knihy Dušana Martinčoka *Nieko sa nájde* (Lubomír Machala). Tyto texty doplňují celek čísla o reflexi institucionálních rámců literatury a jejího česko-slovenského kontextu.

Celek třetího čísla *Bohemica Olomucensia 2025, Supplementa*, tak lze číst jako sondu do živého, někdy konfliktního prostoru současné literatury, v němž se kříží osobní paměť s kolektivní historií, estetické ambice s angažovaností a literární tvorba s mechanismy jejího hodnocení. Právě toto napětí považujeme za produktivní a hodné další odborné diskuse.